

Sygn. akt I ACa 766/13

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Zbigniew Stefan Cendrowski

Sędzia SA Dorota Markiewicz

Sędzia SA Robert Obrębski (spr.)

Protokolant st. sekr. sąd. Joanna Baranowska

po rozpoznaniu w dniu 17 października 2013 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. B.

przeciwko Międzyzakładowej (...) Spółdzielni Budowlano – Mieszkaniowej „(...)” z siedzibą w W.

o ustalenie i nakazanie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 30 stycznia 2013 r.

sygn. akt I C 852/12

- 1. oddala apelację w zakresie dotyczącym ustalenia nieistnienia Rady Nadzorczej Międzyzakładowej (...) Spółdzielni Budowlano – Mieszkaniowej „(...)” z siedzibą w W.;***
- 2. umarza postępowanie apelacyjne w pozostałym zakresie;***
- 3. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania apelacyjnego.***

Sygn. akt IA Ca 766/13

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym 21 września 2012 r. przeciwko Międzyzakładowej (...) Spółdzielni Budowlano – Mieszkaniowej „(...)” z siedzibą w W., M. B. wystąpił o ustalenie nieistnienia rady nadzorczej pozwanej spółdzielni oraz nakazanie jej zarządowi natychmiastowe zwołanie walnego zgromadzenia w celu wybrania nowej rady. Powód podawał, że mimo upływu kadencji poprzedniej rady, z inicjatywy zarządu nie zostało zwołane zgromadzenie i nie została wybrana rada nadzorcze nowej kadencji, zaś działania poprzedniej rady są niezgodne z prawem i naruszają statut, w którym nie została przewidziana możliwość przedłużenia mandatów ustępującej rady nadzorczej do momentu powołania nowego jej składu. W toku postępowania powód wskazywał, że pozostawienie w rejestrze pozwanej spółdzielni rady poprzedniej kadencji doprowadziło do sytuacji, w której jeden z jej członków, wybrany do zarządu, figuruje w rejestrze jako członek organu nadzorczego oraz zarządu.

Pozwana spółdzielnia wносиła o oddalenie powództwa. Nie zaprzeczając okolicznościom podanym przez powoda i przyznając, że po upływie kadencji poprzedniej rady, nowy jej skład nie został wybrany, nie doszło bowiem do zwołania zgromadzenia, powołując się na orzecznictwo dotyczące działania organu nadzorczego w spółkach handlowych, pozwana spółdzielnia podnosiła, że mimo upływu kadencji, rada nadzorcza poprzedniej kadencji zachowała swój mandat do momentu, w którym zostanie wybrany nowy skład rady. Pozwana argumentowała, że nie jest możliwe, aby spółdzielnia działała bez rady, która nie została odwołana, lecz na zasadzie ciągłości realizuje swoje kompetencje nadzorcze.

Wyrokiem z dnia 30 stycznia 2013 r. Sąd Okręgowy oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanej spółdzielni kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. Podstawę faktyczną wyroku Sąd Okręgowy sprowadził tylko do ustalenia, że powód jest członkiem pozwanej spółdzielni. Stosując natomiast art. 189 k.p.c. do okoliczności podnoszonych przez strony, Sąd Okręgowy uznał, że powód nie ma interesu prawnego w uzyskaniu rozstrzygnięcia ustalającego nieistnienie rady nadzorczej w pozwanej spółdzielni, wskazał, że wydanie tego rodzaju wyroku miaoby znaczenie wyłącznie informacyjne, nie usuwałoby natomiast stanu niepewności, której Sąd Okręgowy się nie dopatrywał na tle okoliczności podanych w pozwie, i uznał, że wystąpienie z żądaniem z art. 189 k.p.c. jest wyrazem subiektywnego przekonania powoda, nie znajduje natomiast uzasadnienia obiektywnego, które jest niezbędną przesłanką interesu prawnego uzasadniającego powództwo o ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa. Według Sądu Okręgowego, przeciwko jego zasadności przemawia także możliwość skorzystania przez powoda z innych, dalej idących środków ochrony prawnej, w tym wniesienia powództwa o ustalenie nieistnienia uchwał podjętych przez radę nadzorczą poprzedniej kadencji, jak również wystąpienia z wnioskiem o ustanowienie kuratora, stosownie do art. 42 § 1 k.c. w zw. z art. 603 § 1 k.p.c.

Oceniając zasadność żądania o nakazanie, Sąd Okręgowy wskazał, że jest ono pozbawione podstawy prawnej, z przepisów prawa nie wynika bowiem, aby sądy powszechne mogły nakazywać zarządowi spółdzielni natychmiastowe zwołanie jej zgromadzenia, zwłaszcza że zarząd spółdzielni nie został pozwany w tej sprawie, z § 2 pkt 2 jej statutu wynika natomiast, że wniosek o zwołanie zgromadzenia może zostać skutecznie zgłoszony przez przynajmniej dziesiątą część ogólnego składu zgromadzenia, jeżeli z inicjatywą tego rodzaju występuje nie mniej niż trzech członków pozwanej spółdzielni. O kosztach procesu Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 98 i 108 § 1 k.p.c. oraz § 11 ust. 1 pkt 5 w zw. z § 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód. Zaskarżając ten wyrok w całości, w opisowy sposób skarżący zarzucił Sądowi Okręgowemu wadliwe zastosowanie przepisów powołanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, w szczególności bezpodstawne przyjęcie, że powód nie wykazał, aby miał interes prawny w ustaleniu nieistnienia rady nadzorczej spółdzielni, której jest członkiem, jest więc zainteresowany prawidłowym działaniem organów, przy wyborze których korzysta z własnych praw wyborczych, stosownie do art. 12, art. 31 ust. 2 i art. 87 Konstytucji RP. Powód powoływał się na prawo do uzyskania ochrony prawnej na drodze sądowej i podnosił, że oddalenie żądania o ustalenie naruszało art. 45 i art. 83 Konstytucji RP. Skarżący powoływał się także na nieważność postępowania przed Sądem Okręgowym i twierdził, że rada nadzorcza nie upoważniła zarządu do jej reprezentowania w tej sprawie, doszło więc do naruszenia art. 379 pkt 2 k.p.c. Z apelacji wynikało, że powód wnosil o zamianę zaskarżonego wyroku przez uwzględnienie powództwa w całości oraz obciążenie pozwanej kosztami procesu za obie instancje. Podczas rozprawy apelacyjnej powód cofnął apelację w zakresie dotyczącym oddalenia żądania o nakazanie zarządowi zwołania zgromadzenia spółdzielni w celu wybrania rady nadzorczej, podnosił bowiem, że podczas zgromadzenia przeprowadzonego w czerwcu bieżącego roku została wybrana rada nadzorcza nowej kadencji. Powód nie kwestionował prawidłowości stosownej uchwały zgromadzenia i podawał, że nie została ona zaskarżona.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Za bezzasadny został uznany zarzut nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym, zaś przeciwne stanowisko powoda pomijało, że zarząd pozwanej spółdzielni z mocy prawa jest uprawniony do jej reprezentacji, w tym do podpisania pełnomocnictwa procesowego, przy udzieleniu którego nie jest wymagane złożenie szczególnego

upoważnienia przez radę, do kompetencji której nie należy podejmowanie czynności związanych z reprezentacją pozwanej spółdzielni. Czynności procesowe podejmowane w tej sprawie przez pozwaną były więc prawidłowe, nie spowodowały tym samym nieważności postępowania przed Sądem Okręgowym.

Przy uwzględnieniu okoliczności podniesionych podczas rozprawy przed Sądem Apelacyjnym, brak było podstaw do uwzględnienia apelacji powoda w zakresie, w której nie została ona cofnięta, jednakże nie można było podzielić argumentów, na które powołał się Sąd Okręgowy, ani sposobu zastosowania w tej sprawie art. 189 k.p.c. Prawidłowo Sąd Okręgowy określił zastosowanie powództwa opartego na powołanym przepisie, trafnie wskazał, że wydanie wyroku rozstrzygającego o zasadności takiego powództwa ma na celu usunięcie stanu niepewności albo zagrożenia w zakresie oznaczonego stosunku prawnego lub prawa (tak np. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 23 marca 1987 r., III CRN 57/87). Przy zastosowaniu powołanego przepisu do okoliczności tej sprawy Sąd Okręgowy bezpodstawnie jednak uznał, że powód nie wykazał, aby posiadał interes prawny w uzyskaniu wyroku ustalającego nieistotnie rady nadzorczej w pozwanej spółdzielni. Nie ulega kwestii, że na drodze powództwa o ustalenie może zostać usunięta nie tylko niepewność dotycząca istnienia takich stosunków prawnych, przez które podmiotu prawa cywilnego uczestniczą w obrocie prawnym, powództwo z art. 189 k.p.c. może mieć bowiem zastosowanie do wielopodmiotowych stosunków korporacyjnych, jeżeli żądanie zawarte w pozwie nie dotyczy ustalenia istnienia samego stosunku prawnego, na podstawie którego podmiot tego rodzaju uzyskał zdolność prawną, lecz odnosi się do konkretnych relacji wewnętrznych, które występują pomiędzy podmiotami stosunku korporacyjnego, takiego jak spółka i spółdzielnia, o istnieniu których przesądza wpis do rejestru. W zakresie dotyczącym składu organu nadzorczego, wpis do rejestru nie jest natomiast konstytutywny, może podlegać zmianom, jeżeli skład nowej rady nadzorczej odbiega od poprzedniego, powstanie stanu niepewności jest więc możliwe nie tylko w subiektywnym przekonaniu członka spółdzielni, ale również w znaczeniu obiektywnym. Tego rodzaju niepewność może w szczególności powstać w sytuacji, gdy po upływie kadencji określonej w statucie, nie dochodzi do zwołania zgromadzenia mającego na celu dokonanie wyboru rady następnej kadencji, zwłaszcza gdy z powinności zwołania takiego zgromadzenia zarząd nie wywiązuje się przez cały następny rok obrotowy, zaś do zarządu zostaje wybrana osoba z ujawnionego w rejestrze składu rady, której zmiana nie została odzwierciedlona w rejestrze z tego powodu, że jej wybory nie zostały przeprowadzone. W tak szczególnej sytuacji nie można było uznać, że powód nie posiada interesu prawnego w ustaleniu istnienia rady nadzorczej, jako członek spółdzielni jest bowiem zainteresowany prawidłowym działaniem jej organu nadzorczego, zwłaszcza że prewencyjny skutek, wywołany przez uzyskanie rozstrzygnięcia na podstawie art. 189 k.p.c., nie mógłby zostać przez powoda osiągnięty na drodze powództwa o ustalenie nieistnienia konkretnych uchwał podjętych przez radę nadzorczą poprzedniej kadencji. Przeciwnie, wyrok rozstrzygający o istnieniu rady nadzorczej w pozwanej spółdzielni w istocie mógłby doprowadzić do sytuacji, w której nie zachodziłaby potrzeba wnoszenia osobnych powództw o ustalenie nieistnienia poszczególnych uchwał. Wbrew twierdzeniom Sądu Okręgowego, powód nie mógłby uzyskać ochrony interesu wskazanego w pozwie przez wystąpienie z wnioskiem opartym na art. 42 § 1 zw. z art. 603 § 1 k.p.c., przyczyną ustanowienia kuratora dla osoby prawnej jest bowiem niemożność jej działania, spowodowana brakiem organu, nie jest nią natomiast niemożliwość wykonywania nadzoru wewnątrz korporacyjnego. Sąd Okręgowy przeoczył więc, że ustanowienie kuratora dla osoby prawnej dotyczy braku organu zarządzającego, nie odnosi się natomiast do organu nadzorczego, który nie jest uprawniony ani do prowadzenia spraw osoby prawnej, w tym spółdzielni, ani też do jej reprezentacji. Niezależnie więc od zasadności żądania wniesionego przez powoda na podstawie art. 189 k.p.c., zwłaszcza w świetle argumentów, na które powoływała się strona pozwana w odpowiedzi na pozew, przyjąć należało, że w odniesieniu do okoliczności przedstawionych Sądowi Okręgowemu, powód miał interes prawny w ustaleniu istnienia rady nadzorczej pozwanej spółdzielni.

Przyczyny oddalenia apelacji powoda były związane z nowymi faktami, które zaistniały po wydaniu zaskarżonego wyroku oraz powodowały, że interes prawny powoda musiał zostać na nowo oceniony w odniesieniu do okoliczności przedstawionych Sądowi Apelacyjnemu, które nie mogły zostać pominięte w postępowaniu apelacyjnym, w szczególności na podstawie art. 381 k.c. Ocena interesu prawnego w uzyskaniu wyroku ustalającego istnienie albo nieistnienie stosunku prawnego lub prawa będącego przedmiotem powództwa wniesionego na podstawie art. 189 k.c. co do zasady wymaga uwzględnienia stanu z daty wydania wyroku, jak zasadnie wskazał Sąd Okręgowy, który trafnie powołał się na ciągle aktualne orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1945 r., III C 733/45), zgodnie

bowiem z art. 316 § k.p.c., wyrok powinien uwzględniać aktualny spraw prawny i faktyczny. Nie ulega ponadto kwestii, że powołany przepis należy odpowiednio stosować także w postępowaniu apelacyjnym, które ma na celu nie tylko skontrolowanie prawidłowości rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym wyroku, ale również uwzględnienie nowych okoliczności, które zaistniały po wniesieniu apelacji.

Uzupełniając ustalenia Sądu Okręgowego, należało ustalić, że w czerwcu 2013 r. walne zgromadzenie członków pozwanej spółdzielni podjęło uchwałę od wyborze rady nadzorczej nowej kadencji, prawidłowość tej uchwały nie została zakwestionowana, w szczególności na drodze sądowej, aktualnie w pozwanej spółdzielni działa więc prawidłowo wybrany organ nadzorczy, którego istnienia powód nie kwestionował podczas rozprawy apelacyjnej. Zachodziły tym samym podstawy do ustalenia, że całkowicie ustał stan niepewności, na który powód się powoływał w pozwie, dalszych pismach składanych do Sądu Okręgowego, jak też w apelacji. Ustała tym samym potrzeba wydania rozstrzygnięcia ustalającego istnienie rady nadzorczej w pozwanej spółdzielni, z treści żądania pozwu nie wynikało bowiem, aby powód domagał się ustalenia istnienia rady nadzorczej w czasie minionym, który nie został dokładniej skonkretyzowany. Uwzględnienie nowych okoliczności uzasadniało więc uzanie, że w toku postępowania powód utracił interes prawny w uzyskaniu rozstrzygnięcia ustalającego, którego domagał się przed Sądem Okręgowym. Zaskarżony wyrok odpowiadał prawu, mimo wadliwego uzasadnienia, nie było więc możliwe uwzględnienie apelacji powoda w części dotyczącej żądania opartego na art. 189 k.p.c. Na korzyść skarżącego nie mogły w szczególności przemawiać powołane w apelacji przepisy Konstytucji RP w sytuacji, gdy nie zostały wykazane przesłanki zasadności powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, które nie zostały określone wśród przepisów Konstytucji, lecz w powołanym art. 189 k.p.c. Dodać należy, że powód nie został pozbawiony uprawnień przysługujących członkowi pozwanej spółdzielni, dotyczących możliwości uczestniczenia wyborach składu organu nadzorczego, który został wybrany w czerwcu bieżącego roku.

W dalszej części postępowanie apelacyjne podlegało umorzeniu, podczas rozprawy apelacyjnej powód cofnął bowiem apelację w zakresie, który odnosił się do żądania o nakazanie zarządowi pilnego zwołania zgromadzenia członków pozwanej spółdzielni w celu przeprowadzenia wyboru rady nadzorczej nowej kadencji, stosownie do art. 391 § 2 k.p.c.

Uwzględnienie przyczyny oddalenia apelacji ze względu na okoliczności zaistniałe po jej wniesieniu, które były związane z podjęciem przez pozwaną działań wskazanych w pozwie, jak również obowiązku orzeczenia o kosztach umorzonego postępowania jak przy cofnięciu pozwu, uzasadniało wzajemne zniesienia pomiędzy stronami kosztów postępowania apelacyjnego, stosownie do art. 100 w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., o czym Sąd Apelacyjny orzekł w ostatnim punkcie wydanego wyroku.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 385 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.